

## **ПРОБЛЕМА РОЗВИТКУ КУЛЬТУРИ ПРОФЕСІЙНОГО МОВЛЕННЯ СТУДЕНТІВ ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ**

Нині важливого значення набуває питання розвитку комунікативності сучасної молоді людини. Адже переважна більшість із них фактично виступає в ролі пасивного спостерігача інформації. А спілкування в мережі Інтернет не змушує стежити за якістю мовлення, рівнем грамотності та стилістичними особливостями мови. Причиною цього стає зменшення лексичного запасу, виникнення комунікативних перепон та породження комплексів, що применшують вартість кожної окремо взятої особистості. Саме тому питання формування комунікативної культури є актуальним. Відповідно до суспільних потреб, сучасний фахівець повинен виявляти комплексно знання з різних предметів та проявляти вміння діяти на основі знань адекватно до ситуації, вміти аналізувати її, визначати реальну проблему, ставити конкретну мету, враховуючи сферу предметних знань та комунікативних прийомів.

Проблема формування професійного мовлення студентів-економістів як складової міжкультурної комунікації є досить актуальною в наш час і визначається суттєвими змінами в Україні й у світі: процесами глобалізації, розбудовою української держави й реформування економіки, бурхливим розвитком міжнародних відносин та міграційних процесів. Період переходу до ринкових умов господарювання супроводжується новими вимогами до підготовки фахівця, розширенням меж інформаційного простору та посилення впливу інформаційних технологій на зміст роботи економістів, змінами у взаємовідносинах між учасниками економічної діяльності, співпрацею із зарубіжними партнерами, посилення конкуренції. Це вимагає від економіста високого освітнього рівня, інформаційної культури, розвинутого комунікативно-професійного потенціалу, готовності до мовленнєвої взаємодії.

Уміння вести цілеспрямований діалог відповідними мовними засобами, здатність бути мобільним та переорієнтовуватись із врахуванням потреб до ситуації - це необхідна вимога для майбутнього фахівця. Саме тому, принцип побудови занять повинен врахувати таку систему вправ, котра б дозволяла студенту виступати в ролі мовця і співрозмовника, сприймати почуте і прочитане та створювати ситуації спілкування відповідно до потреб.

Визначення сутності професійного мовлення студентів-економістів як засобу взаємодії у просторі європейської комунікації вимагає розуміння змісту поняття "економіст" - це фахівець, який працює на великих, середніх, малих та сумісних підприємствах в уряді, вивчає навколишнє довкілля, окреслює можливості його поліпшення, розміщує ресурси, виробляє стратегії максимального використання даних можливостей. Засобом взаємодії економіста у фаховій діяльності є професійне мовлення. Тому потрібно саморозвиватись, удосконалюватись з кожним днем, поповнювати свій

лексичний запас новими словами і термінами, та віртуозно використовувати їх в потрібній ситуації, покращувати свою культуру мови, використовувати літературні слова, щоб справляти гарне враження на інших людей.

Помічено, що в діалогічних вправах є суттєві утруднення щодо швидкого вибору слів для адекватного відтворення думок. Це призводить до мовленнєвих недоліків. Найбільш типові із них такі: велика кількість пауз, семантично не оправдані повтори окремих звуків, складів і цілих словосполучень, вживання великої кількості так званих слів-паразитів: *це, так, як його, ну, от, наприклад, тощо*. Для удосконалення мовленнєвої компетенції студентів практикуємо діалогічне мовлення. Характерно, що допущені помилки усвідомлюють і допускаються всіма студентами, це дисциплінує мовленнєву діяльність, учить їх контролювати виразність і зміст висловлювань.

Повторюючи будь-яку тему з орфографії, морфології, синтаксису, варто запроваджувати творчо-навчальні діалогічні вправи. Формуємо мовленнєву компетенцію студентів у процесі вмілого використання ними ілюстрованого матеріалу із літературних творів, що одночасно .

Спостерігаючи за навчальною діяльністю студентів, допомагаючи їм і комунікативні уміння зокрема, є далекими від вимогами часу і від того рівня, з яким молода особа повинна закінчувати вищий навчальний заклад. Ще багато студентів нехтують українською літературною мовою, віддаючи перевагу суржику, просторічній мові, легко переходять у спілкуванні на російську, на заняттях почувають себе невпевнено, часто довго шукають потрібне в конкретній комунікативній ситуації слово, бояться на занятті вступити в діалог з колегами, обмежуючись тільки доповненнями, звернутись до викладача із запитанням. Серйозними недоліками мовленнєвої поведінки більшості студентів є невміння публічно виразно читати, декламувати, виголошувати зв'язний текст, спонтанно включатися у розмову і підтримувати її. Багато майбутніх фахівців і читають, і говорять монотонно, без емоційно, у їхньому мовленні спостерігаються слова-паразити. Особливо турбує убогість словника. Мова йде про студентів 3-їх - 5-їх курсів, мовлення яких має вже бути наближеним до професійного. Названі мовленнєві недоліки, як правило, виявляються на фоні невисокого загально розвитку особи. Значну роль відіграє і психологічний аспект спілкування. Як часто трапляються випадки, коли студент, володіючи змістовою інформацією, боїться її публічно виголосити, відчуває страх, нерішучість, коли необхідно доповнити, виправити корективи. Оволодіння мовою і мовленням - необхідна умова формування соціально активної особистості. Мовлення є не лише засобом спілкування, але й засобом мислення, носієм свідомості, пам'яті, інформації, засобом управління своєю поведінкою.

Окреслимо конкретні вміння, на формування яких студент - економіст має спрямовувати зусилля:

- уміння на основі сприйнятої інформації виділяти мікротеми, ключові слова, репродукувати зміст інформації;
- за змістом сприйнятої на слух чи зором інформації будувати низку сократичних запитань;

- виразно декламувати перед аудиторією;
- публічно розмірковувати на задану ззовні тему;
- включатися у обговорення питання, враховуючи вже висловлене, продовжувати логіку розкриття проблеми;
- публічно виголошувати результати самостійної роботи (повідомлення, стислий зміст підготовленого реферату, огляд джерел з теми, матеріалу періодики тощо);
- користуватися формами мовленнєвого етикету, характерними для конкретних ситуацій (прохання викладача про індивідуальну консультацію, вибачення перед працівником бібліотеки за невчасне повернення книги, запрошення на зустріч із письменником тощо);
- вмотивувати факти вирішення тої чи іншої навчальної задачі;
- укладати систему запитань, спрямованих на розкриття запропонованої теми;
- спонтанно підтримувати розмову на задану тему (виступ на зборах студентів, на зустрічі з працівником адміністрації тощо);
- вести дискусію, заперечуючи, стверджуючи або підтримуючи певні точки зору опонентів;
- включатися в ділову гру.

Названі комунікативні уміння, як і інші, мають формуватися в умовах толерантності, терпимості, взаємоповаги, самокритичності, турботи про культуру почуттів, виразного й емоційного вияву почуттів, оптимістичного настрою. Усе це можливо за умови особистісно орієнтованого навчання і виховання та створення комфортних умов для розвитку особистості й підготовки фахової діяльності.

### Література

- Бутенко Н. Ю. Комунікативні процеси у навчанні: Підручник / Н. Ю. Бутенко. – Вид. 2-ге, без змін. – К.: КНЕУ, 2006. – 384 с.
- Етика ділового спілкування: Курс лекцій / Т. К. Чмут, Т. Л. Чайка, М. П. Лукашевич, І. Б. Осечинський. – К.: МАУП, 1999 – 2008 с.
- Кубрак О. В. Етика ділового та повсякденного спілкування: Навчальний посібник з етикету для студентів / О. В. Кубрак. – 3-тє вид., стер. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2005. – 222с.
- Культура фахового мовлення: Навчальний посібник / За ред. Н. Д. Бабич. – Чернівці: Книги – 21, 2006. – 496 с.
- Хміль Ф. І. Ділове спілкування: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Ф. І. Хміль. – К.: «Академвидав», 2004. – с.208